

763 - Ölümünden sonra bir insana ne fayda verir? Ölü, hayatta olanların konuşmalarını işitebilir mi?

Soru

Babam, iki hafta önce vefat etti. Benim bilmek istediğim şudur:

Ben ve âilenin diğer fertleri babamın kabrini ziyâret etmeye gittiğimizde babam bizi ve konuştuklarımızı işitebilir mi?

Eğer konuştuklarımızı işitemiyorsa, bizi ona işittirecek bir yol var mıdır?

Lütfen soruma âcilen cevap vermenizi istirham ediyorum. Çünkü ben bunu öğrenmek istiyorum ve vereceğiniz cevabın babamın ayrılığındaki acıyı hafifletmesi için bana yardımcı olacağını zannediyorum.

Detaylı cevap

Bu konuda aslolan; ölülerin, hayatta olanların sözlerini işitmemeleridir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ)) [سورة فاطر الآية:)

[22

"(Kalpleri îmân ile canlı olan) diriler ile (kalpleri inkâr ile ölü olan) ölüler bir değillerdir.

Şüphesiz Allah, dilediğine işittirir.(Ey Nebi!) Sen, kabirlerde olanlara işittirecek değilsin

(kabirlerde olanlara sözünü işittiremediğin gibi, kalpleri ölü olduğu için o kâfirlere de İslâm'ı işittiremezsin)."[1]

Başka bir âyette şöyle buyurmuştur:

فَإِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تَسْمِعُ الضَّمَّةَ الدَّعَاءَ إِذَا وَلُوا مُدْبِرِينَ. [سورة الروم الآية: 52]

"Şüphesiz, sen ölülere (söz) işittiremezsin. Arkalarını dönüp giden sağırlara da çağırıcı duyuramazsın."[2]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-, Bedir savaşından sonra Bedir'de bir kuyunun dibine atılan kâfirlerin (Mekkeli müşriklerin) öldürülenlerine hitap etmişti. Bu olay; -İslâm âlimlerinin de belirttikleri gibi-, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e has olan bir durumdur.

Bu konuda "el-Âyâtü'l-Beyyinât Fî Ademi Semâi'l-Emvât" adlı kitaba başvurabilirsiniz.

Babanızın sizi işitmesini temennî etmenize sebep olan olay; sanırım hissetmekte olduğunuz kesilen bağlantıyı yeniden sağlamak sûretiyle onun ayrılık acısını hafifletmek olabilir.

Ey soruyu soran bacım!

Bilmelisin ki İslâm şeriatı, ölünün, hayatta olanlardan yana neler istifâde edeceğini ve kabrinde ölüye nelerin ulaşacağını açıkça beyan etmiştir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ: إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ. ﴿١﴾
[رواه مسلم]

"İnsan öldüğü zaman, amelinin sevabı kesilir. Ancak (hayrın devamlı olması ve faydasının kesilmemesi sebebiyle) şu üç şeyin sevabı kesilmez: Sadaka-i Câriye (müslümanların yararlanması için bir şeyi Allah rızâsı için vakfetmek gibi), faydalı ilim (insanlara Allah rızâsı için dînî ilimleri öğretmek veya bunun için kitap yazmak gibi), kendisine duâ eden hayırlı evlât (insan vefat ettikten sonra arkasında kendisine rahmet ve mağfiretle duâ eden birisini bıraktığı zaman, o evlâdın duâsı, yabancı bir kimsenin duâsından daha çok kabûle şayandır)."[3]

Şimdi, ölümünden sonra babanıza fayda verecek en önemli ve ona kabrinde ulaştıracağınız en büyük şey; ona mağfiret ve rahmet etmesi, onu cennete girdirmesi ve cehennemden kurtarması gibi güzel duâlarla Allah'a bol bol duâ etmeye çalışmanızdır.

Ölünün evlatlarından olan erkek ve kadının, ölü için istiğfarda bulunması, yani Allah'ın ona mağfiret etmesi için duâ etmesinin büyük bir meziyeti ve ayrıcalığı vardır.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

إِنَّ الرَّجُلَ لَتَرْفَعُ دَرَجَتَهُ فِي الْجَنَّةِ فَيَقُولُ: أَتَى لِي هَذَا؟ فَيُقَالُ: بِاسْتِعْفَارٍ وَلَدِكَ لَكَ. [رواه ابن ماجه وحسنه].
[الألباني في السلسلة الصحيحة]

"Kişinin cennetteki derecesi (makamı) yükseltilir. Bunun üzerine o (sebebini araştırmak için) sorar:

- Bu bana nereden geldi? (Çünkü bu makama sahip olabilmeyi gerektiren amelleri dünyada yapmamıştım)?

(Melekler tarafından) ona şöyle cevap verilir:

-Çocuğunun (senin vefatından sonra) senin için Allah'tan bağışlanmanı istemiş olmasından dolayıdır." [4]

Sevabı ölüye ulaşan amellerden birisi de, onun adına tasaddukta bulunmaktır.

Nitekim Âişe'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre bir adam, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek şöyle dedi:

إِنَّ أُمَّيْ افْتَلَيْتُ نَفْسَهَا، وَإِنِّي أَظُنُّهَا لَوْ تَكَلَّمْتُ تَصَدَّقْتُ، فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ. [رواه].
[البخاري]

"Annem ansızın vefat etti. Eğer konuşmaya fırsat bulsaydı, tasaddukta bulunurdu. Onun için sadaka versem, ona ecir var mıdır? Diye sordu.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

-Evet (onun için ecir vardır)." [5]

İbn-i Abbas'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre şöyle demiştir:

أَنَّ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ تُوْفِّيَتْ أُمُّهُ وَهُوَ عَائِبٌ عَنْهَا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ أُمَّيْ تُوْفِّيَتْ وَأَنَا عَائِبٌ. عَنْهَا، أَيْبِنْفَعُهَا شَيْءٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ بِهَ عَنْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَإِنِّي أَشْهَدُكَ أَنَّ حَائِطِي الْمُخْرَافَ صَدَقَةٌ عَلَيْهَا. [رواه البخاري]

"Sa'd b. Ubâde -Allah ondan râzı olsun- uzak bir yerde iken annesi vefât etti. Ardında Sa' b. Ubâde, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek:

-Ey Allah'ın elçisi! Ben kendisinden uzakta iken annem vefât etti. Onun adına herhangi bir şeyi tasadduk etsem, bu şey ona fayda verir mi ? diye sordu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- Evet (fayda verir) buyurdu.

Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde şöyle dedi:

-Seni şâhit tutuyorum ki, benim el-Mıhrâf[6] adındaki bahçem (meyveliğim) annem için sadakadır." [7]

Ebu Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre şöyle demiştir:

أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أَبِي مَاتَ وَتَرَكَ مَالًا وَلَمْ يُوصِ، فَهَلْ يُكْفَرُ عَنْهُ أَنْ أَتَصَدَّقَ عَنْهُ؟
[رواه النسائي] قَالَ: نَعَمْ.

"Bir adam, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e:

-Babam öldü ve geriye mal bıraktı. Vasiyette de bulunmadı. Şimdi ben onun adına sadaka versem, onun günahlarına (veya vasiyet etmeyi terk ettiği için bu günahına) kefaret olur mu? diye sordu.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

-Evet, (onun günahlarına veya vasiyeti terk ettiği günahına keffâret olur)." [8]

Sa'd b. Ubâde'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre şöyle demiştir:

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ أُمَّي مَاتَتْ، أَفَأَتَصَدَّقُ عَنْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: سَقْيِ الْمَاءِ. []
[رواه النسائي]

"Ey Allah'ın elçisi! Annem vefât etti, onun adına sadaka vereyim mi? Dedim.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- Evet (onun adına sadaka ver) buyurdu.

Bunun üzerine dedim ki:

-Vereceğim sadakanın hangisi daha fazîletlidir?

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

-Su, buyurdu."[9]

Sevabı ölüye ulaşan amellerden birisi de ölünün adına hac ve umre yapmaktır. Ancak ölünün adına hac ve umre yapacak kimsenin önce kendi adına hac ve umre yapmış olması gerekir.

Nitekim Abdullah b. Bureyde, babası Bureyde'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiğine göre şöyle demiştir:

بَيْنَمَا أَنَا جَالِسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ أَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ: إِنِّي تَصَدَّقْتُ عَلَى أُمِّي بِجَارِيَةٍ، وَإِنَّهَا مَاتَتْ، قَالَ، فَقَالَ: وَجَبَ أَجْرُكَ، وَرَدَّهَا عَلَيْكَ الْمِيرَاثُ، قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّهُ كَانَ عَلَيْهَا صَوْمٌ شَهْرٍ أَفَأَصُومُ عَنْهَا؟ قَالَ: صُومِي عَنْهَا، قَالَتْ: إِنَّهَا لَمْ تَحُجَّ قَطُّ، أَفَأَحُجُّ عَنْهَا؟ قَالَ: حُجِّي عَنْهَا. [رواه مسلم]

"Ben, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yanında otururken ansızın bir kadın geldi ve:

-Ey Allah'ın elçisi! Ben anneme (hayatta iken) bir câriye tasadduk (veya hibe) etmiştim. Fakat Şimdi annem öldü, (câriyeyi geri alabilir ve ona tekrar sahip olabilir miyim?) diye sordu.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

-Sadaka vermekle (annene iyilik yapmış olmakla) ecrin gerekli oldu. Miras yoluyla da câriye sana geri geldi (yani Allah, miras yoluyla onu tekrar sana dönderdi), buyurdu.

Kadın:

-Ey Allah'ın elçisi! Annemin bir aylık oruç borcu (kazası) vardı, onun yerine tutabilir miyim? diye sordu.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

-Evet, (tutamadığı oruca keffâret olması için) annenin yerine oruç tut, buyurdu.

Kadın:

-Ey Allah'ın elçisi! Annem hiç hac yapmadı, onun yerine hac yapabilir miyim? diye sordu.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

-Evet, (ister hac onun üzerine farz olsun, isterse hac yapmanı sana vasiyet etmiş olsun) onun yerine hac yap, buyurdu." [10]

Ayrıca bu hadis, ölenin yerine onun orucunu kaza etmenin meşrû olduğuna delâlet etmektedir.

Ölüye fayda veren amellerden birisi de onun adağını (nezrini) yerine getirmektir.

İbn-i Abbas'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivayet olduğuna göre şöyle demiştir:

أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: إِنَّ أُمَّي نَذَرْتُ أَنْ تَحُجَّ فَمَاتَتْ قَبْلَ أَنْ تَحُجَّ أَفَأَحُجُّ؟
عَنْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ، حُجِّي عَنْهَا، أَرَأَيْتِ لَوْ كَانَ عَلَى أُمِّكَ دَيْنٌ أَكُنْتِ قَاضِيَتَهُ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، فَقَالَ: اقْضُوا اللَّهَ الَّذِي لَهُ
اقْضُوا اللَّهَ الَّذِي لَهُ. [رواه البخاري]

"(Cüheyne kabilesinden bir kadın) Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek:

-Annem haccetmeyi adadı, fakat haccedemeden öldü. Onun yerine ben haccedebilir miyim? Diye sordu.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- Evet, onun yerine haccet. Eğer annenin üzerinde bir borç bulunsaydı, onu öder miydin? diye sordu.

Kadın:

-Evet, dedi.

Bunun üzerine Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-:

-O halde Allah'ın hakkını ödeyin.Çünkü Allah, hakkı ödenmeye en layık olandır, buyurdu."

[11]

Yine ölüye ulaşan sevaptan birisi de ölünün yakını, kurbanını keserken ölüyü kurbanın ecrine ortak etmesidir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- kurbanını keserken şöyle demiştir:

بِاسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنْ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ. [رواه مسلم]

"Allah'ın adıyla (başlıyorum). Allahım! Bunu Muhammed'den ve Muhammed'in âile halkından kabul buyur." [12]

(Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- kurbanını keserken) Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in âile halkından hayatta olan da, vefat eden de vardı.

Kadınların kabirleri (kabristanı) ziyâret etmelerine gelince, bunun cevabı (251) nolu sorunun cevabında geçmişti. Oraya bakabilirsiniz.

Soruyu soran bacım!

Bilmelisin ki, babanızın sizin sesinizi duymasına çalışmanız ve bunu düşünmeniz yerine, babanıza ihlasla duâ etmeniz, ölü için daha önemli ve daha evlâdır. Bu sebeple babanıza ve size faydalı olan şeyi elde etmeye, câhil kimselerin yapmakta oldukları ve insanların birbirlerini bu konuda taklit ettikleri kırkıncı gün, ölüm yıldönümü, Fatiha okuma meclisleri ve kabirlerde işlenen münkerler gibi haram olan bid'atlardan sakınmaya ve âilenizi de sakındırmaya gayret ediniz.

Allah Teâlâ'dan babanıza ve müslümanların ölülerine mağfiret ve rahmet etmesini, onların günahlarını bağışlamasını dileriz.

Şüphesiz O, çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.

[1] Fâtır Sûresi: 22

[2] Rum Sûresi: 52

[3] Müslim; hadis no:1631

[4] İbn-i Mâce, hadis no: 3660. Elbânî; "Silsiletu'l-Ehâdîsi's-Sahihâ", hadis no: 1617'de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[5] Buhârî, "Fethu'l-Bârî", 1388

[6] Bahçesine el-Mıhrâf denilmesinin sebebi, çok ürün verdiğiinden dolaydır.

[7] Buhârî, "Fethu'l-Bârî", 2756

[8] Nesâî

[9] Nesâî. (Bunun üzerine Sa'd bir kuyu kazar ve: "Bu kuyu, Sa'd'ın annesi içindir") diyerek kuyuyu tasadduk eder.

[10] Müslim, hadis no: 1149

[11] Buhârî, "Fethu'l-Bârî", 7315

[12] Müslim; hadis no:1967